

ΕΝΔΕΙΚΤΙΚΕΣ ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ ΣΤΗΝ ΙΣΤΟΡΙΑ ΠΡΟΣΑΝΑΤΟΛΙΣΜΟΥ

22-6-2021

ΟΜΑΔΑ ΠΡΩΤΗ

ΘΕΜΑ Α1

Οργανισμός (1914): (σελ. 140-141) Τον Ιούλιο του 1914 ιδρύθηκε στη Θεσσαλονίκη Οργανισμός, με σκοπό την άμεση περίθαλψη και στη συνέχεια την εγκατάσταση των προσφύγων σε εγκαταλελειμμένα τουρκικά και βουλγαρικά χωριά της Κεντρικής και Ανατολικής Μακεδονίας. Παρεχόταν συσσίτιο, προσωρινή στέγη και ιατρική περίθαλψη, μέχρι οι πρόσφυγες να βρουν εργασία ή να αποκτήσουν γεωργικό κλήρο.

Σύμφωνο περί αμοιβαίας μεταναστεύσεως μεταξύ Ελλάδος και Βουλγαρίας (1919) : (σελ. 140) Το Νοέμβριο του 1919 υπογράφηκε η συνθήκη του Νειγύ, που προέβλεπε την παραχώρηση της Δυτικής Θράκης από τη Βουλγαρία στην Ελλάδα. Στη συνθήκη ήταν συνημμένο το «Σύμφωνο περί αμοιβαίας μεταναστεύσεως μεταξύ Ελλάδος και Βουλγαρίας». Με βάση αυτό, αναχώρησαν από την Ελλάδα περίπου 50.000 Βούλγαροι και από τη Βουλγαρία περίπου 30.000 Έλληνες (περίπου 20.000 ακόμη Έλληνες είχαν μεταναστεύσει πριν από την υπογραφή της συνθήκης).

Συνθήκη των Σεβρών (28 Ιουλίου/ 10 Αυγούστου 1920) : (σελ. 96 και 144) Η Συνθήκη των Σεβρών (28 Ιουλίου/ 10 Αυγούστου 1920), μεταξύ άλλων όριζε ότι η περιοχή της Σμύρνης θα βρισκόταν υπό ελληνική διοίκηση και κατοχή για πέντε χρόνια. Ύστερα από την περίοδο αυτή θα μπορούσαν οι κάτοικοι με δημοψήφισμα να αποφασίσουν την προσάρτηση της περιοχής στην Ελλάδα. Η Συνθήκη αποτέλεσε τη μεγαλύτερη διπλωματική επιτυχία της Ελλάδας και δικαίωσε την τολμηρή πολιτική του Βενιζέλου. Η μικρή Ελλάδα των παραμονών των Βαλκανικών πολέμων γίνεται με την υπογραφή της Συνθήκης «η Ελλάδα των δύο Ηπείρων και των πέντε Θαλασσών». Το όραμα της Μεγάλης Ιδέας φαίνεται να γίνεται απτή πραγματικότητα.

ΘΕΜΑ Α2

1. ΣΩΣΤΟ
2. ΣΩΣΤΟ
3. ΣΩΣΤΟ
4. ΛΑΘΟΣ
5. ΛΑΘΟΣ

ΘΕΜΑ Β1

(σελ.49-50) Το Νοέμβριο του 1920 η φιλοσυμμαχική κυβέρνηση του Βενιζέλου έχασε τις εκλογές και την εξουσία ανέλαβαν τα φιλοβασιλικά κόμματα που έσπευσαν να επαναφέρουν

τον ανεπιθύμητο στους Συμμάχους βασιλιά Κωνσταντίνο. Αυτό έδωσε την αφορμή στους Συμμάχους να εκφράσουν καθαρότερα την αλλαγή της στάσης τους απέναντι στην Ελλάδα. Οι Σύμμαχοι, σε αντίποινα, έσπευσαν να αποσύρουν την κάλυψη του χαρτονομίσματος και έτσι, ένα σημαντικό τμήμα της νομισματικής κυκλοφορίας βρέθηκε χωρίς αντίκρουσμα. Επιπλέον, από το 1918 και μετά, ο κρατικός ισολογισμός έκλεινε με παθητικό, ενώ ταυτόχρονα η παρουσία στη Μικρά Ασία εξελίχθηκε σε σκληρό και δαπανηρό πόλεμο. Το Μάρτιο του 1922 τα δημοσιονομικά δεδομένα έφτασαν σε πλήρες αδιέξοδο, το οποίο αντιμετωπίστηκε με έναν απρόσμενο τρόπο. Λίγους μήνες πριν από την κατάρρευση του Ελληνικού Μετώπου στη Μικρά Ασία, η Κυβέρνηση προέβη σε ένα πρωτότυπο εσωτερικό αναγκαστικό δάνειο, με διχοτόμηση του χαρτονομίσματος. Το αριστερό τμήμα εξακολουθούσε να κυκλοφορεί στο 50% της αναγραφόμενης αξίας, ενώ το δεξιό ανταλλάχθηκε με ομολογίες του Δημοσίου. Η επιχείρηση στέφθηκε από επιτυχία, το κράτος απέκτησε 1.200.000.000 δραχμές και το πείραμα επαναλήφθηκε το 1926. Φυσικά, ο νομισματικός αυτός ελιγμός δεν στάθηκε ικανός να προλάβει τη Μικρασιατική καταστροφή και τις βαρύτατες συνέπειές της.

ΘΕΜΑ Β2

A) (σελ. 45) Οι διαφορές του αγροτικού προβλήματος στην Ελλάδα, σε σχέση με γειτονικές ή άλλες ευρωπαϊκές χώρες, οφείλονταν στις ιστορικές ιδιομορφίες της ελληνικής ανάπτυξης. Το ίδιο ισχύει και για το εργατικό κίνημα. Στο τέλος του 19ου αιώνα συναντάμε στην Ελλάδα σοσιαλιστικές ομάδες και εργατικές ομαδοποιήσεις. Η πολιτική και κοινωνική τους επιρροή ήταν σαφώς μικρότερη από εκείνη που άσκησαν αντίστοιχα κινήματα σε βιομηχανικές χώρες της Δύσης αλλά και σε βαλκανικές (π.χ. Βουλγαρία). Η απουσία μεγάλων σύγχρονων βιομηχανικών μονάδων οδήγησε σ' αυτήν την καθυστέρηση από κοινού με άλλους παράγοντες. Στα μεγάλα δημόσια έργα της περιόδου, σημαντικό ποσοστό του εργατικού δυναμικού προερχόταν από το εξωτερικό (στη διάνοιξη της διώρυγας της Κορίνθου εργάστηκαν πολλοί Ιταλοί) ή ήταν πρόσκαιρης, βραχύχρονης απασχόλησης. Πιο σταθερό εργατικό δυναμικό δούλευε στις μεταλλευτικές επιχειρήσεις, όπου και εκδηλώθηκαν οι πρώτες καθαρά εργατικές εξεγέρσεις (Λαύριο, 1896). Στον ιδεολογικό τομέα η επικράτηση της Μεγάλης Ιδέας εμπόδιζε την ανάπτυξη και διάδοση ιδεολογιών με κοινωνικό και ταξικό περιεχόμενο. Η κατάσταση αυτή κράτησε ως το τέλος των Βαλκανικών πολέμων.

B) (σελ.45-46) Στη διάρκεια του Πρώτου Παγκοσμίου Πολέμου, οι πιέσεις που δέχτηκε η ελληνική κοινωνία, η εμπλοκή της σε διεθνείς υποθέσεις και ο αντίκτυπος της ρωσικής επανάστασης οδήγησαν το εργατικό και το σοσιαλιστικό κίνημα σε ταχύτερη ωρίμανση. Προς το τέλος του πολέμου ιδρύθηκε η Γενική Συνομοσπονδία Εργατών Ελλάδος (ΓΣΕΕ) που συμπεριέλαβε κλαδικά και τοπικά σωματεία, και το Σοσιαλιστικό Εργατικό Κόμμα της Ελλάδος (ΣΕΚΕ), που λίγο αργότερα προσχώρησε στην Τρίτη Κομμουνιστική Διεθνή και μετονομάστηκε σε Κομμουνιστικό Κόμμα Ελλάδος.

ΟΜΑΔΑ ΔΕΥΤΕΡΗ

ΘΕΜΑ Γ1 (σελ.146, 149-152)

A) Στις 24 Ιουλίου 1923 υπογράφηκε η Συνθήκη ειρήνης της Λοζάνης. Έξι μήνες πριν, στις 30 Ιανουαρίου 1923, είχε υπογραφεί η ελληνοτουρκική Σύμβαση, η οποία ρύθμιζε την ανταλλαγή των πληθυσμών μεταξύ Ελλάδας και Τουρκίας. Προβλεπόταν η υποχρεωτική ανταλλαγή μεταξύ των Ελλήνων ορθόδοξων κατοίκων της Τουρκίας και των Μουσουλμάνων κατοίκων της Ελλάδας. *Οι Θ. Βερέμης και Ι. Κολιόπουλος επιβεβαιώνουν την παραπάνω αναφορά, υπογραμμίζοντας ότι το κριτήριο για την ανταλλαγή ήταν το θρήσκευμα, με συνέπεια τόσο τουρκόφωνοι ορθόδοξοι όσο και ελληνόφωνοι μουσουλμάνοι ακούσια να βρεθούν στην Ελλάδα και την Τουρκία αντίστοιχα. Σε αυτό το σημείο πρέπει να τονιστεί πως δεν επρόκειτο για επαναπατρισμό αλλά για ξεριζωμό από τη γενέθλια πατρίδα, καθώς οι χώρες που θα εγκαθίσταντο οι ανταλλάξιμοι ήταν ξένες ως προς τη γλώσσα, τα ήθη και τις παραδόσεις τους.* Η ανταλλαγή θα ίσχυε τόσο γι' αυτούς που παρέμεναν στις εστίες τους, όσο και για εκείνους που είχαν ήδη καταφύγει στην ομόθρησκη χώρα. *Σύμφωνα λοιπόν με το α' κείμενο η ανταλλαγή αφορούσε 585.000 μουσουλμάνους και 1.300.000 χριστιανούς ορθόδοξους.* Μάλιστα, η ανταλλαγή ίσχυσε αναδρομικά για όλες τις μετακινήσεις που έγιναν από τη μέρα που κηρύχθηκε ο Α΄ Βαλκανικός πόλεμος (18 Οκτωβρίου 1912). Από την ανταλλαγή αυτή εξαιρέθηκαν οι Έλληνες ορθόδοξοι της Κωνσταντινούπολης, της Ίμβρου και της Τενέδου και οι Μουσουλμάνοι της Δυτικής Θράκης.

Οι ανταλλάξιμοι, σύμφωνα με τη σύμβαση ανταλλαγής:

- θα απέβαλαν την παλιά ιθαγένεια και θα αποκτούσαν την ιθαγένεια της χώρας στην οποία θα εγκαθίσταντο,
- είχαν δικαίωμα να μεταφέρουν την κινητή περιουσία τους,
- είχαν δικαίωμα να πάρουν από το κράτος στο οποίο μετανάστευαν ως αποζημίωση περιουσία ίσης αξίας με την ακίνητη περιουσία που εγκατέλειπαν φεύγοντας,
- θα διευκολύνονταν στη μετακίνησή τους από τη Μικτή Επιτροπή Ανταλλαγής. Με βάση το άρθρο 11 της Σύμβασης της Λοζάνης ιδρύθηκε η Μικτή Επιτροπή Ανταλλαγής με έδρα την Κωνσταντινούπολη. Την αποτελούσαν έντεκα μέλη (τέσσερις Έλληνες, τέσσερις Τούρκοι και τρία μέλη-πολίτες ουδέτερων κατά τον Α΄ Παγκόσμιο πόλεμο κρατών) με αρμοδιότητα τον καθορισμό του τρόπου μετανάστευσης των πληθυσμών και της εκτίμησης της ακίνητης περιουσίας των ανταλλαξιμών. (Προαιρετική αναφορά: Οι 200. 000 περίπου Έλληνες που παρέμεναν στην Καππαδοκία και γενικότερα στην Κεντρική και Νότια Μικρά Ασία, μεταφέρθηκαν στην Ελλάδα το 1924 και 1925 με τη φροντίδα της Μικτής Επιτροπής Ανταλλαγής).

Η συμφωνία αυτή για ανταλλαγή πληθυσμών διέφερε από τις προηγούμενες. Καθιέρωνε για πρώτη φορά τη μαζική μετακίνηση πληθυσμών και είχε υποχρεωτικό χαρακτήρα, ενώ οι μέχρι τότε συμφωνίες προέβλεπαν εθελοντική μετανάστευση κατοίκων κάποιων επίμαχων περιοχών.

B) [Ως πρόλογος, προαιρετικά] Όταν έγινε γνωστή η υπογραφή της Σύμβασης και οι όροι της, οι πρόσφυγες που βρίσκονταν στην Ελλάδα αντέδρασαν έντονα. Σε όλες τις πόλεις της Ελλάδας συγκρότησαν συλλαλητήρια, διατρανώνοντας την απόφασή τους να εμποδίσουν την εφαρμογή της.

Η πραγματικότητα όμως, όπως είχε διαμορφωθεί μετά την έξοδο χιλιάδων Ελλήνων από τις πατρογονικές εστίες τους και την άρνηση της Τουρκίας να δεχτεί την επιστροφή τους, ανάγκασε την ελληνική αντιπροσωπεία να συμφωνήσει. Στο β' κείμενο περιγράφεται ακριβώς αυτή η πραγματικότητα και οι λόγοι για τους οποίους συναίνεσε στην ανταλλαγή η ελληνική αντιπροσωπεία • Ο Γ. Μαυρογορδάτος αναφέρει ότι η ιδέα της ανταλλαγής πληθυσμών ήταν ούτως ή άλλως αποδεκτή από τον Ελ. Βενιζέλο -αρχικά σε εθελούσια βάση (1914 με την Τουρκία και την ίδρυση της Μικτής Επιτροπής, στη συνέχεια το 1919 με τη Βουλγαρία και την υπογραφή του Συμφώνου περί αμοιβαίας μεταναστεύσεως μεταξύ των δύο χωρών) – τελικά υποχρεωτική το 1923 με την Τουρκία, προκειμένου να εξυπηρετηθούν τα ελληνικά συμφέροντα και να αποφευχθεί «η μονομερής απογύμνωση και διωγμός ή εξόντωση των ελληνικών πληθυσμών της Τουρκίας». Εξάλλου, το φθινόπωρο του 1922 η Ελλάδα βρισκόταν σε δυσχερέστερη θέση σε σχέση με την Τουρκία και είχε μεγαλύτερη ανάγκη την ανταλλαγή, καθώς το μεγαλύτερο μέρος του ελληνο-ορθόδοξου πληθυσμού είχε εγκαταλείψει τις εστίες του στην Τουρκία, ενώ η τελευταία απέκλειε την επιστροφή του (όπως προαναφέρθηκε) και απαιτούσε την απομάκρυνση όσων είχαν απομείνει. Αντίθετα, στην Ελλάδα παρέμεναν περίπου μισό εκατομμύριο Τούρκων. Η Ελλάδα χρειαζόταν οπωσδήποτε μια συμφωνία ανταλλαγής, προκειμένου να αναχωρήσουν οι μουσουλμάνοι και οι εγκαταλελειμμένες περιουσίες τους να χρησιμοποιηθούν για τη στέγαση και αποκατάσταση των προσφύγων. Ο ιστορικός Κ. Σβολόπουλος μάλιστα, παραθέτει το τηλεγράφημα του Ελ. Βενιζέλου, στις 13 Οκτωβρίου 1922, στον Φ. Νάνσεν, εντεταλμένο επίτροπο της ΚΤΕ (η οποία συμφωνούσε με την ανταλλαγή), στο οποίο ο αρχηγός της ελληνικής αντιπροσωπείας ζητούσε επίμονα τη διαμεσολάβησή του, ώστε να ληφθούν τα απαραίτητα μέτρα για την έναρξη της μετακίνησης των πληθυσμών πριν την υπογραφή της ειρήνης. Καθοριστικό κριτήριο της βενιζελικής επιλογής ήταν η δήλωση του υπουργού εσωτερικών της Τουρκίας, 15 μέρες νωρίτερα, ότι οι Τούρκοι δεν θα ανέχονταν την παραμονή Ελλήνων στα εδάφη τους και προτίθεντο στη Συνδιάσκεψη που θα ξεκινούσε στη Λοζάνη, να ζητήσουν την υποχρεωτική ανταλλαγή πληθυσμών. Αυτό θα προκαλούσε μείζον πρόβλημα στην ελληνική πλευρά ενόψει του χειμώνα, αναφορικά με τη στέγαση των Ελλήνων προσφύγων, πρόβλημα μεγαλύτερο και από αυτό του ανεφοδιασμού τους, καθώς η Ελλάδα δεν μπορούσε να εκδιώξει τη μουσουλμανική μειονότητα από τα σπίτια, παρά μόνο με όρους νομιμότητας. Συνεπώς τόσο στο κείμενο Β' όσο και στο κείμενο Γ' γίνεται αντιληπτό ότι ο Ελ. Βενιζέλος χειρίστηκε το θέμα της ανταλλαγής πληθυσμών με σύνεση και ρεαλισμό. Εξάλλου, η υπογραφή της Σύμβασης υποβοηθούσε τις βλέψεις των ηγετών των δύο χωρών (Βενιζέλου και Κεμάλ) για τη διασφάλιση και αναγνώριση των συνόρων τους, την επίτευξη ομοιογένειας και την απρόσκοπτη ενασχόληση με την εσωτερική μεταρρύθμιση και ανάπτυξη. Λίγα χρόνια αργότερα, το 1929, ο ίδιος ο Βενιζέλος σε μια δήλωση του σε επιτροπή προσφύγων αποτιμώντας την υποχρεωτική ανταλλαγή των πληθυσμών και των περιουσιακών τους στοιχείων, δεν δίστασε να παραδεχτεί ότι η απομάκρυνση των μουσουλμάνων της Ελλάδας ισοδυναμούσε με απέλαση, μετά την εκδίωξη των Ελλήνων από την Τουρκία. Δυστυχώς, οι πρόσφυγες έμειναν με την πικρία ότι

το δίκαιο και τα συμφέροντά τους θυσιάστηκαν στο βωμό των συμφερόντων του ελληνικού κράτους.

ΘΕΜΑ Δ1(σελ. 41-42, 79 -80)

A) (Ως πρόλογος) Στον ελληνικό χώρο, το πρόβλημα της έγγειας ιδιοκτησίας δεν γνώρισε τις εντάσεις που παρατηρήθηκαν σε άλλα ευρωπαϊκά ή βαλκανικά κράτη. Η προοδευτική διανομή των εθνικών γαιών που προέκυψαν από τον επαναστατικό αγώνα του 1821-1828 με αποκορύφωμα την αγροτική μεταρρύθμιση της κυβέρνησης Κουμουνδούρου στα 1870-1871, δημιούργησε πλήθος αγροτών με μικρές ή μεσαίες ιδιοκτησίες. Σύμφωνα με τον Κ. Βεργόπουλο η ελληνική κυβέρνηση μέχρι το 1881 ήταν ενάντια στη συγκρότηση μεγάλης γαιοκτησίας και υπέρμαχη της μικρής ιδιοκτησίας και της οικογενειακής παραγωγής• ακόμη είχε καταπολεμήσει τον κολλητικό θεσμό, ενώ τα λίγα εναπομείναντα «τσιφλίκια» στην Αττική και την Εύβοια δεν προκαλούσαν ιδιαίτερο πρόβλημα.

Αργότερα όμως, η διεύρυνση του ελληνικού κράτους με τα Επτάνησα (1864), την Άρτα και τη Θεσσαλία (1881) έφερε στο προσκήνιο (1881-1895) το ζήτημα της μεγάλης ιδιοκτησίας, όπως επιβεβαιώνει και το α' κείμενο. Τα «τσιφλίκια» της Θεσσαλίας αγοράστηκαν από πλούσιους Έλληνες του εξωτερικού οι οποίοι, πέρα από το γεγονός ότι διατήρησαν τον αναχρονιστικό θεσμό των κολίγων, άσκησαν πολιτικές και κοινωνικές πιέσεις για να κερδοσκοπήσουν από την παραγωγή του σιταριού. Επιδίωξαν δηλαδή την επιβολή υψηλών δασμών στο εισαγόμενο από τη Ρωσία σιτάρι, ώστε να μπορούν να καθορίζουν όσο το δυνατόν υψηλότερες τιμές για το εγχώριο, προκαλώντας μάλιστα μερικές φορές και τεχνητές ελλείψεις.

B) (Προαιρετικά, ως πρόλογος) Το τρικουπικό κόμμα ήδη από το 1875 παρουσίασε ένα συστηματικό πρόγραμμα εκσυγχρονισμού της χώρας, αρκετά κοντά στις αντιλήψεις του Κουμουνδούρου, το οποίο, μεταξύ άλλων, προέβλεπε την ανάπτυξη της οικονομίας και κυρίως ενίσχυση της γεωργίας.

Ο Κ. Βεργόπουλος επισημαίνει ότι η άνοδος του Χ. Τρικούπη στην κυβέρνηση, στις αρχές της δεκαετίας του 1880, σηματοδότησε την εγκατάλειψη της μέχρι τότε πολιτικής στο αγροτικό ζήτημα και ήταν ολωσδιόλου αντίθετη από την πολιτική των προηγούμενων κυβερνήσεων αλλά και του προκατόχου του, Αλ. Κουμουνδούρου, καθώς στα εδάφη της Θεσσαλίας, στα οποία κυριαρχούσε η μεγάλη ιδιοκτησία, οι τρικουπικοί υποστήριζαν τους μεγαλογαιοκτήμονες. Η αλλαγή της στάσης της τρικουπικής κυβέρνησης συνδεόταν με την ιδιότητα των νέων ιδιοκτητών των τσιφλικιών της Θεσσαλίας και της Άρτας, αφού ήταν Έλληνες χρηματιστές της Διασποράς και όχι επαρχιακοί προύχοντες και κοτζαμπάσηδες. Ο Χ. Τρικούπης έδωσε κίνητρα στην ιδιωτική πρωτοβουλία (Έλληνες χρηματιστές της Διασποράς) για επενδύσεις και προσδοκούσε την οικονομική ανάπτυξη της χώρας με τη δική τους στήριξη. Γι' αυτόν το λόγο προσπάθησε να προωθήσει τα συμφέροντά τους, δημιουργώντας ένα νομικό, δικαστικό και οικονομικό πλαίσιο διασφάλισης των νέων τσιφλικιάδων.

Αντίθετα, οι δηλιγιαννικοί, αμέσως μετά την προσάρτηση της Θεσσαλίας αντιλήφθηκαν πολύ νωρίς ότι υπάρχει αγροτικό πρόβλημα και, όπως αναφέρει ο G. Hering,

κατέθεσαν σχετικά νομοσχέδια στη Βουλή για τη χορήγηση γης στους αγρότες, μολονότι δεν το κατόρθωσαν, για τη δημιουργία ταμείων αγροτικής πίστης και τη ρύθμιση της σχέσης μεταξύ τσιφλικιάδων και αγροτών. Η σθεναρή αντίσταση των τρικουπικών και των τσιφλικιάδων υπήρξε αιτία να μην ευοδωθούν οι νομοθετικοί σχεδιασμοί των δηλιγιαννικών, αν και οι τελευταίοι έλαβαν κάποια μέτρα για τη βελτίωση της θέσης των αγροτών.

Στην ίδια γραμμή με την κυβέρνηση Χ. Τρικούπη αναφορικά με τη μεγάλη γαιοκτησία και η συντηρητική κυβέρνηση του Θεοτόκη, διαδόχου του Χ. Τρικούπη στην ηγεσία του τρικουπικού κόμματος. Προς επίρρωση της παραπάνω διαπίστωσης ο Σ. Πετμεζάς αναφέρει την ψήφιση του νόμου ΒΧΗ (9 Ιουλίου 1899) «Περί εξώσεως δυστροπούντων ενοικιαστών» από την κυβέρνηση του Θεοτόκη, που έδινε τη δυνατότητα στους τσιφλικούχους να διώχνουν από το τσιφλίκι τους κολίγους που διαμαρτύρονταν για τις απαράδεκτες συνθήκες εργασίας. Η απειλή της έξωσης και η οικονομική τους καχεξία έκανε τους κολίγους να «συμμορφώνονται»! Στις αρχές όμως του 20^{ου} αιώνα, επειδή η Θεσσαλία έμοιαζε με καζάνι που έβραζε και είχαν ενισχυθεί οι κολίγοι και οι υποστηρικτές τους, η επόμενη κυβέρνηση Θεοτόκη υπέβαλε στη Βουλή (1906) νέο νομοσχέδιο, που περιόριζε για άλλη μια φορά ουσιαστικά τα δικαιώματα των κολίγων. Ωστόσο, και αυτή η μετριοπαθής προσπάθεια εγκαταλείφθηκε εξαιτίας της αντίδρασης των μεγαλογαιοκτημόνων. Τελικά όμως οι κοινωνικές εντάσεις οδήγησαν στην ψήφιση νόμων το 1907, οι οποίοι επέτρεπαν στην εκάστοτε ελληνική κυβέρνηση να απαλλοτριώνει μεγάλες ιδιοκτησίες, ώστε να μπορεί να τις διανέμει σε ακτήμονες.

(Ως επίλογος, προαιρετικά) Η εφαρμογή τους αποδείχθηκε δύσκολη υπόθεση και οι τριβές που προκλήθηκαν προκάλεσαν συγκρούσεις, η πιο σημαντική από τις οποίες έγινε στο χωριό Κιλελέρ (1910).

Επιμέλεια απαντήσεων: Μπούγια Νικολέττα

Κάθε άλλη απάντηση επιστημονικά τεκμηριωμένη είναι αποδεκτή.